

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 12. června 2025 ve věci č. 33037/22 – *T. H. proti České republice*

Senát páté sekce Soudu rozhodl jednomyslně o porušení práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy v důsledku toho, že české právo až do konce června 2025 podmiňovalo úřední změnu pohlaví chirurgickým zákrokem spojeným se sterilizací.

I. Skutkové okolnosti

Stížnost podala osoba, které bylo při narození přiděleno mužské pohlaví, s nímž se však neidentifikovala. Obrátila se na Ministerstvo vnitra s žádostí o změnu rodného čísla v části obsahující údaj o pohlaví do neutrálního, resp. ženského tvaru. Ministerstvo vnitra žádost odmítlo s poukazem na to, že české právo pro úřední změnu pohlaví vyžaduje splnění podmínky chirurgického zákroku při současném znemožnění reprodukční funkce (§ 29 odst. 1 Občanského zákoníku a § 21 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách). Věc se dostala až k Ústavnímu soudu, který v tomto řízení nálezem sp. zn. Pl. ÚS 2/20 ze dne 9. listopadu 2021 zamítl návrh na zrušení příslušných zákonných ustanovení.

Po podání stížnosti k Soudu Ústavní soud v jiném řízení vydal nález sp. zn. Pl. ÚS 52/23 ze dne 24. dubna 2024, kterým výše uvedená zákonná ustanovení zrušil, a to uplynutím dne 30. června 2025.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že v důsledku postupu státních orgánů došlo vůči ní k porušení zákazu špatného zacházení podle článku 3 Úmluvy a práva na respektování soukromého života podle článku 8.

a) *Rozsah věci*

Soud se rozhodl, že věc nebude posuzovat na poli článku 3 Úmluvy, ale pouze optikou článku 8. Poukázal přitom na skutečnost, že stěžovatelka nebyla podrobena žádnému lékařskému zákroku proti své vůli (srov. *G. M. a ostatní proti Moldavsku*, č. 44394/15, rozsudek ze dne 22. listopadu 2022, § 84–85) a nedošlo ani k zásahu do jejích reprodukčních práv (srov. *V. C. proti Slovensku*, č. 18968/07, rozsudek ze dne 8. listopadu 2011). Navíc se odvolal i na svůj přístup v obdobných případech (např. *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, č. 79885/12 a 2 další, rozsudek ze dne 6. dubna 2017).

Soud si dále povšiml, že Ústavní soud se věcí zabýval primárně z perspektivy práva na změnu rodného čísla do neutrálního, nikoliv ženského tvaru. Zároveň ale Soud zdůraznil, že stěžovatelka v rámci vnitrostátního řízení opakovaně uvedla, že usiluje o změnu úředního pohlaví na ženské. Navíc během svého pobytu ve Švýcarsku stěžovatelka podstupovala léčbu směřující k této změně. A konečně, před Soudem stěžovatelka výslovně nenamítala to, že české právo neumožňuje odpovídající úřední změnu pohlaví pro osoby, které se identifikují jako nebinární. Vzhledem k uvedenému je dle Soudu potřeba její stížnost vykládat jako brojící proti odmítnutí vnitrostátních orgánů provést úřední změnu jejího pohlaví z mužského na ženské. Projednávaná věc se tudíž netýká povinnosti státu uznat třetí či nebinární pohlaví (*Y proti Francii*, č. 76888/17, rozsudek ze dne 31. ledna 2023, § 90–91).

b) *Obecné zásady*

Soud připomněl, že článek 8 Úmluvy ukládá státům pozitivní závazek zavést pro účely úřední změny pohlaví rychlé, transparentní a dostupné řízení (*A. D. a ostatní proti Gruzii*, č. 57864/17 a 2 další, rozsudek ze dne 1. prosince 2022). Pokud je úřední změna pohlaví podmíněna sterilizací či léčbou s vysokou pravděpodobností sterilizace, kterou si dané osoby nepřejí podstoupit, zakládá to porušení článku 8 Úmluvy: takový požadavek totiž znamená podmínit plný výkon práva na respektování

soukromého života vzdáním se plného výkonu práva na respektování tělesné integrity, která je při sterilizaci přímo dotčena (*A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, cit. výše, § 131). Na druhé straně Soud shledal, že pokud je za účelem úřední změny pohlaví nutné prokázat existenci psychiatrické diagnózy poruchy genderové identity a podrobit se lékařskému vyšetření, nenarušuje to spravedlivou rovnováhu mezi soupeřícími zájmy (tamtéž, § 139–154).

V této souvislosti Soud upozornil na to, že podle nové verze mezinárodní klasifikace nemocí, vydané Světovou zdravotnickou organizací v roce 2019, se místo termínu „transsexualismus“, začleněného mezi „duševní a behaviorální poruchy“, nyní používá pojem „genderový nesoulad“, který už není považován za duševní poruchu a nachází se v kapitole týkající se sexuálního zdraví.

c) Použití těchto zásad na projednávanou věc

České právo do konce června 2025 podmiňovalo úřední změnu pohlaví chirurgickým zásahem spojeným se sterilizací. Pakliže trans osoba takový zákrok podstoupit nechtěla nebo ze zdravotních či jiných důvodů nemohla, její žádosti o úřední změnu pohlaví nebylo vyhověno. K tomu došlo i u stěžovatelky, která si chirurgický zákrok nepřála. Tímto postupem vnitrostátní orgány narušily spravedlivou rovnováhu ve smyslu výše citované judikatury Soudu, když vystavily stěžovatelku neřešitelnému dilematu – musela buď postoupit chirurgický zákrok a vzdát se plného výkonu svého práva na respektování tělesné integrity, nebo rezignovat na úřední uznání své genderové identity, která spadá pod její právo na respektování soukromého života.

Soud dále poukázal na to, že příslušná česká zákonná ustanovení byla v mezidobí zrušena nálezem Ústavního soudu z dubna 2024, což podnítilo legislativní reformu v této oblasti. Uvedl, že zmíněný nálezh Ústavního soudu – který ukazuje význam soudního dialogu v systému založeném na sdílené odpovědnosti – nabízí perspektivu, že nová právní úprava umožní trans osobám, aby získaly úřední změnu pohlaví, aniž by musely podstoupit chirurgický zákrok. Zároveň tento nálezh vyjadřuje respekt k převládajícímu „binárnímu“ přístupu k pohlaví v české společnosti, jakož i k ochraně práv a svobod jiných ve smyslu druhého odstavce článku 8 Úmluvy. V této souvislosti Soud připomněl, že úřední změna pohlaví může vést k různým situacím týkajícím se důležitých soukromých i veřejných zájmů (např. *Hämäläinen proti Finsku*, č. 37359/09, rozsudek velkého senátu ze dne 16. července 2014, a *O. H. a G. H. proti Německu*, č. 53568/18 a 54741/18, rozsudek ze dne 4. dubna 2023).

Ve světle uvedeného Soud uzavřel, že v projednávané věci došlo k porušení článku 8 Úmluvy, a to ve vztahu k období do 30. června 2025.